

Apicultura ecològica

Situació actual i amenaces

Els apicultors ecològics no ho tenen fàcil. Des de la varroa, al síndrome del desabellament, passant pels tractaments químics aeris i la prohibició d'utilitzar certes substàncies ja registrades per la indústria farmacèutica. En aquest article, en Manel Simon, ens parla d'aquest panorama i de les possibles solucions.

TEXT: MANEL SIMON, ENGINYER TÈCNIC AGRÍCOLA I APICULTOR
IMATGES: JUAN PONT

1. Segons el Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino a 31/12/2009 hi havia certificats 22.937 rucs a Andalusia, 6.181 a Astúries, 5.228 a Galícia, 4.469 a La Rioja i 4.094 a Castella i Lleó.

2. A part de l'AEA existeixen a Catalunya cinc associacions d'apicultors (quatre d'elles d'àmbit provincial).

3. Actualment la majoria d'apicultors eco compren cera certificada per Ecocert procedent de França amb un cost d'entre un 40 i un 80% superior al preu de la cera convencional.

01. Fent un tractament ecològic.

En els darrers anys, a diverses comunitats autònomes de l'Estat Espanyol i alguns estats de la Unió Europea, el nombre d'apicultors i rucs certificats ha augmentat considerablement. L'apicultura ecològica comença a ser una alternativa productiva assumida per un ja important grup d'apicultors. Aquesta opció s'enfronta no només a les dificultats i amenaces pròpies de l'apicultura actual sinó a traves i dificultats afegides en assumir el model productiu ecològic. L'associacionisme representa una opció útil per avançar col·lectivament en la recerca de solucions i en la difusió i reconeixement de la qualitat diferencial dels productes apícoles ecològics.

Estat actual a Catalunya i Espanya

A l'Estat Espanyol, en els últims set anys s'ha triplicat el nombre d'apicultors ecològics, passant dels 64 de l'any 2002 als 190 de l'any 2009¹ amb 54.419 rucs. Comparativament a la resta de l'Estat, l'apicultura ecològica continua essent molt minoritària a Catalunya, tot i que durant l'any 2010 els apicultors certificats pel Consell Català de la Producció Agrària Ecològica (CCPAE) han augmentat de dos a sis. A Catalunya, existeix també un important grup de petits productors apícoles per a l'autoconsum o semiprofessionals amb un reduït nombre de rucs que, tot i no estar certificats, segueixen un model de producció

equivalent al que determina la normativa de la producció agrària ecològica.

Les particularitats i la problemàtica específica de l'apicultura ecològica, que difícilment era recollida per les associacions convencionals del sector², va portar a la necessitat de crear una nova entitat que agrupés tots aquells tècnics i apicultors que volíem treballar en aquest sistema productiu a Catalunya. Així, el mes de maig de 2010 es va formar a Talamanca (Bages) l'associació Apicultors Ecològics Associats (AEA).

La reposició de nuclis o reines és un dels problemes a resoldre

Algunes de les problemàtiques tècniques a solucionar amb criteris ecològics són: la localització de llocs adequats per a la instal·lació dels abellars, la recerca i reciclatge de la cera³, la reposició de nuclis o reines i, fonamentalment, l'adopció d'una estratègia i d'un pla sanitari coordinat contra la varroa i la resta de malalties de les abelles. L'associació també pretén treballar en la difusió i la investigació apícola ecològica, al mateix temps que representar el col·lectiu davant de l'Administració.

Problemàtiques

En els darrers 25 anys el principal limitant de l'activitat apícola ha sigut la varroasi. Aquest àcar ectoparàsit, a part de dificultar notablement l'apicultura professional, va determinar la pràctica desaparició de l'apicultura d'autosuficiència al final dels anys 80. Durant aquests darrers anys, l'apicultura (convencional i ecològica) ha anat desenvolupant diferents estratègies per sobreviure a la varroa i limitar el parasitisme a uns nivells acceptables.

L'estratègia majoritària del sistema productiu convencional ha sigut la periòdica i sistemàtica aplicació de diferents acaricides de síntesi d'elevada eficàcia inicial, però que progressivament han anat perdent efectivitat en aparèixer resistències de la varroa a aquests productes. Cal esmentar que l'Administració⁴ obliga a realitzar un mínim d'un control i d'un tractament a l'any i que en contrapartida destina uns ajuts⁵ per com-

01

4. Segons el Real Decret 608/2006 de 19 de maig.

5. Segons el Real Decret 519/1999 de 26 de març, modificat pel Real Decret 448/2005 de 22 d'abril.

6. Alguns sistemes com la reducció de la mida l'abella, la selecció d'abelles resistents o les pràctiques de permapiicultura desenvolupada per Oscar Perone.

7. Podem diagnosticar la població de varroas mitjançant la recollida de varroes caigudes sobre un fons sanitari, a partir del grau d'infestació d'una mostra de cria d'abellot, o a partir del grau d'infestació d'una mostra d'abelles.

8. L'ajut de pol·linització és d'un màxim de 8,5 € per rusc pels apicultors professionals amb més de 150 ruscs i només de 1,5 € per rusc als que en tenen més de 50.

9. Mortaldat o afebliment anormal de colònies per desaparició de les abelles recol·lectores. S'han assenyalat diversos aspectes relacionats amb desequilibris ambientals com a causants d'aquest problema

10. Segons s'indica a la Norma 07.02.02 de l'actual Quadern de Normes Tècniques de la producció agrària ecològica, aprovat el 26 de juliol de 2006.

pensar el cost de les campanyes sanitàries i del tractament obligatori.

Una estratègia més adequada i assumida per la majoria d'apicultors ecològics seria la recerca d'un sistema apícola⁶, d'unes pràctiques de maneig o d'una profilaxi adequades que reduïssin al màxim la patogenicitat de l'àcar⁷ i la valoració de la realització de tractaments, amb els productes autoritzats, quan les poblacions de varroa siguin elevades. Per realitzar aquesta tasca col·lectiva l'AEA es planteja la necessària realització d'un programa sanitari propi per al control de la varroa i de la resta de patologies de les abelles i la creació d'una Associació de Defensa Sanitària (ADS) que pugui portar a terme aquest programa. La creació de l'ADS també permetria que els ajuts destinats poguessin arribar als apicultors ecològics que fins ara, tot i el cost més elevat de les pràctiques i tractaments ecològics, rarament érem considerats.

Cal un programa sanitari propi per al control de la varroa

Un altre aspecte limitant a destacar és la prohibició administrativa de l'ús de les substàncies actives (timol i àcids orgànics) per part dels apicultors i associacions quan les empreses farmacèutiques registren productes comercials amb aquestes substàncies. Aquests productes són pràcticament equivalents a les substàncies actives o als preparats que pot fer un veterinari qualificat, però d'un cost considerablement superior.

Cal que es valori la presència i les noves incorporacions de petits apicultors. La principal funció que realitzen les abelles és la seva activitat pol·linitzadora sobre els conreus i la vegetació espontània. Per a realitzar aquesta funció és essencial la distribució espaiada per tot el territori d'una xarxa d'abellars i d'apicultors que en tinguin cura. La presència de petits apicultors aficionats o d'autoconsum reforça aquesta xarxa i compensa la concentració de la majoria d'apicultors professionals a les zones amb més flora mel·lífera i àrees més productives del territori. L'Administració, tot i obligar a tots els apicultors a complir la diversa normativa, no considera suficientment els apicultors no professionals i els exclou dels ajuts destinats a compensar la tasca de pol·linització⁸.

Amenaces

En els darrers anys s'han anat afegint altres limitants de l'activitat apícola com són el progressiu augment de la població d'abellerols (*Merops apiaster*) o la destrucció de colònies per l'anomenat "síndrome del desabellament"⁹. Darrerament s'ha donat l'alarma per la propera entrada per la frontera amb França d'una vespa d'origen asiàtic: la *Vespa velutina*. Aquesta espècie de vespa va ser introduïda a França a finals del 2004 pel port de Bordeus. La rapidesa de la seva expansió ha fet que ja es trobi a Euskadi i a bona part de la zona fronterera amb Catalunya. L'activitat depredadora d'aquesta vespa sobre l'abella de la mel és elevada. Caldria valorar, en les nostres condicions climàtiques i

ambientals, els nivells de depredació, les pèrdues de producció i la possible destrucció de colònies.

Un altra possible amenaça per a l'extensió de l'apicultura ecològica prové dels tractaments aeris amb productes fitosanitaris que realitza l'Administració. Coneixem almenys un cas denunciat en una finca agrícola i forestal del Montmell (Baix Penedès). Concretament a finals del 2010 es va realitzar un tractament amb Diflubenzuron per tractar la processionària del pi que va afectar una bona part de l'àrea de recol·lecció de les abelles de 35 ruscs situats a la finca. Els responsables de la finca i de la producció apícola no van ser avisats del tractament i en aquelles dates s'estaven plantejant la seva inscripció apícola al CCPAE. Aquest fet implica que, suposant que no es realitzi cap altre tractament amb productes no autoritzats, la producció apícola no es podrà certificar fins que no hagin passat almenys tres anys¹⁰.

Tot i les dificultats existents, el nombre de persones interessades en incorporar-se a la producció apícola ecològica va en augment. Moltes d'aquestes persones no només valoren l'aspecte qualitatiu dels productes obtinguts sinó també la satisfacció de treballar respectant al màxim l'equilibri que les abelles, veritables bioindicadors de la qualitat ambiental, mantenen amb el seu entorn. ■

Podeu contactar amb Manel Simón Vallmajor a l'adreça msimovall@gmail.com

els nostres fruits
"Cal Valls"

www.calvalls.com
Cami la Plana, s/n 25264 Vilanova de Bellpúig
CATALUNYA (ESPAÑA)